

UNIVERZA V LJUBLJANI, PEDAGOŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SPECIALNO IN REHABILITACIJSKO PEDAGOGIKO

NA ODRU BREZ SKRBI, STRAH SE IZGUBI!

**NAPOTKI ZA RAZVIJANJE ČUSTVENO-OSEBNOSTNEGA
PODROČJA V POZNEM OTROŠTVU**

Avtorici:

Mirjam Kavčič, mk05426@student.uni-lj.si

Mojca Javornik, mj78902@student.uni-lj.si

Mentorica: dr. Mojca Vrhovski

Učenje in poučevanje oseb s posebnimi potrebami, študijsko leto 2023/24

Lektoriranje: besedilo ni lektorirano

februar, 2024

DRAGI STARŠI IN UČITELJI!

Pred vami je vodnik z naslovom “Na odru brez skrbi, strah se izgubi!”. Namenjen je otrokom v obdobju poznega otroštva, starim od 8 do 12 let.

Ko otrok vstopi v šolo, se zanj začnejo nove zahteve, med drugim tudi veščine javnega nastopanja. Marsikateri otrok pa občuti stisko in strah, ko mora stopiti pred publiko (četudi je to samo razred). Prav zato sva se odločili napisati ta vodnik, za katerega upava, da bo pomagal otrokom, da se soočijo s strahom pred javnim nastopanjem in ga tudi premagajo. Prav tako upava, da bo pomagal staršem in pedagoškim delavcem, ki bodo otroka usmerjali na poti spoprijemanja s strahom pred javnim nastopanjem.

Najin vodnik se začne s predstavitevijo glavnih mejnikov čustvenega razvoja otroka v obdobju poznega otroštva. Poleg vsakega mejnika sva navedli tudi konkreten primer. Posebej sva izpostavili tiste mejnike razvoja, ki so še posebej pomembni za najino aktivnost. V nadaljevanju vodnik podrobneje opiše razvoj čustveno-osebnostnega področja v poznem otroštvu, nato pa se osredotoči na sam strah pred javnim nastopanjem ter socialno anksioznost. Predstavili sva tudi dejavnike uspešnega učenja in zapisali nekaj vprašanj, na katera naj si otrok odgovori pred pričetkom aktivnosti. Sledi glavni del vodnika, v katerem sva navedli glavne cilje in po korakih predstavili najine napotke za izvedbo uspešnega govornega nastopa. Podkrepili sva jih tudi s slikami za lažjo predstavo. Čisto ob koncu vodnika sva predstavili strokovni članek z naslovom “Children with Speech Sound Disorders at School: Challenges for Children, Parents and Teachers”. Predstavljeni so glavni poudarki in povezava z najinimi napotki.

Želiva vam uspešno učenje!

KAZALO

MEJNIKI ČUSTVENEGA RAZVOJA V POZNEM OTROŠTVU	4
POMEMBNI IZBRANI MEJNIKI	8
ČUSTVENO-OSEBNOSTNO PODROČJE RAZVOJA	10
ČUSTVO STRAHU	12
STRAH PRED JAVNIM NASTOPANJEM	13
ZNAČILNOSTI STRAHU PRED JAVNIM NASTOPANJEM	14
SOCIALNA ANKSIOZNOST	16
DEJAVNIKI USPEŠNEGA UČENJA	17
AKTIVNOST “NA ODRU BREZ SKRBI, STRAH SE IZGUBI”	19
POUČEVALNI TRIKOTNIK	20
CILJI AKTIVNOSTI	21
PRIKAZ AKTIVNOSTI	22
PREDSTAVITEV STROKOVNEGA ČLANKA	34
ZAKLJUČEK IN INTERPRETACIJA	43
VIRI IN LITERATURA	44
VIRI SLIK	45

MEJNIKI ČUSTVENEGA RAZVOJA V POZNEM OTROŠTVU

**BOLJŠE RAZUMEVANJE IN ZAVEDANJE TER RAZLAGA
LASTNIH ČUSTEV.**

**TINA NI BILA IZBRANA ZA IGRANJE V ŠOLSKI PREDSTAVI.
KER SI JE TO ZELO ŽELELA, JE SEDAJ RAZOČARANA. TINA SE
ZAVEDA, DA JE RAZOČARANA IN RAZUME, DA JE OBČUTEK
RAZOČARANJA NORMALNA REAKCIJA NA TO, DA NI BILA
IZBRANA, SAJ SI JE ZELO ŽELELA IGRATI V PREDSTAVI. ZNA
TUDI UBESEDITI, DA SE POČUTI RAZOČARANO.**

**BOLJŠE RAZUMEVANJE IN ZAVEDANJE TER RAZLAGA
ČUSTEV DRUGIH.**

**TININI PRIJATELJICI JE UMRL DEDEK. TINA RAZUME, DA JE
NJENA PRIJATELJICA ZELO ŽALOSTNA. TOLAŽI JO IN SI
VZAME ČAS ZANJO TER JO BODRI.**

RAZUMEVANJE IN ZAVEDANJE SOČASNIH ČUSTEV.

**TINA SE JE VPISALA V ŠOLO JAHANJA. TEGA SE ZELO VESELI,
HKRATI PA JO JE TUDI STRAH, SAJ ŠE NIKOLI NI JHALA
IN SE BOJI, DA BO PADLA IN SE POŠKODOVALA.**

MEJNIKI ČUSTVENEGA RAZVOJA V POZNEM OTROŠTVU

**BOLJŠI NADZOR NAD DOŽIVLJANJEM IN IZRAŽANJEM
LASTNIH ČUSTEV.**

**TINA IMA NOVO IGRAČO, KI JO POSODI MIHI. A MIHA JO PO
NESREČI IZGUBI. TINA JE ZELO JEZNA NA MIHO. A KER ŽE
ZNA NADZOROVATI SVOJO JEZO, NE ZAČNE KRIČATI IN NI
NESRAMNA DO MIHE, PAČ PA MU NA MIREN NAČIN POVE, KAKO
SE POČUTI.**

**OTROK RAZUME, KAKO DOŽIVLJANJE ČUSTEV VPLIVA
NA VEDENJE POSAMEZNIKA.**

**TINA SI OD SOŠOLKE SPOSODI BARVICO, KI PA JO PO NESREČI
ZLOMI. SOŠOLKA JE ZELO ŽALOSTNA IN JI NASLEDNJIČ NE
POSODI BARVICE. TINA RAZUME, DA JE SOŠOLKA ZELO
ŽALOSTNA ZARADI ZLOMLJENE BARVICE IN RAZUME, DA JI
JE ZATO NASLEDNJIČ NE ŽELI VEČ POSODITI.**

**VEDENJE POSTOPNO POSTAJA VEDNO BOLJ
PROSOCIALNO.**

**TINA PRI POUKU OPAZI, DA SOŠOLKA NE RAZUME DOLOČENE
SNOVI. PO URI GRE DO NJE IN JI PONUDI
POMOČ PRI RAZLAGI SNOVI.**

MEJNIKI ČUSTVENEGA RAZVOJA V POZNEM OTROŠTVU

POJAV STRAHU PRED ODHODOM V ŠOLO IN
ŠOLSKA FOBIIJA

TINA MORA ZJUTRAJ V ŠOLO. PRED ODHODOM PA SE ZAČNE
SLABO POČUTITI, BOLI JO TREBUH. MAMA JI SVETUJE,
NAJ RAJE OSTANE DOMA. POČUTJE SE JI NENADOMA
IZBOLJŠA, TREBUH JE NE BOLI VEČ.

OPUŠČANJE AGRESIVNEGA VEDENJA ZARADI RAZVOJA
SPOSOBNOSTI KOMUNICIRANJA, EMPATIJE IN SODELOVANJA
Z DRUGIMI.

TINA SE ZNAJDE V KONFLIKTU S SOŠOLCEM GLEDE TEGA, KAJ
BOSTA VKLJUČILA V PREDSTAVITEV. TINA SE NE VEDE
AGRESIVNO DO SOŠOLCA ZARADI NESPORAZUMA, PAČ PA SE
TRUDI Z NJIM KOMUNICIRATI IN NAJTI SKUPNO REŠITEV, KI
BI USTREZALA OBEMA.

ABSTRAKTNI STRAHOVI POSTOPNO IZGINJAJO,
NADOMEŠČATI JIH ZAČNEJO REALISTIČNI STRAHOVI.

TINA SE NE BOJI VEČ GROZLJIVIH POŠASTI, KI SE SKRIVAJO
V NJENI OMARI, PAČ PA JO JE SEDAJ STRAH, DA BO
PADLA S KOLESOM IN SE POŠKODOVALA.

MEJNIKI ČUSTVENEGA RAZVOJA V POZNEM OTROŠTVU

POJAV GENERALIZIRANE ANKSIOZNOSTI (OTROKA SKRBI VSE, NE ZNA PA TOČNO OPREDELITI, KAJ)

TINO JE STRAH, KO MORA V ŠOLO. ČE PA JO KDO VPRAŠA, KAJ TOČNO JO SKRBI, NE ZNA ODGOVORITI.

POJAV SPOSOBNOSTI ZAVZEMANJA PERSPEKTIVE DRUGEGA.

TINA IN MIHA SE IGRATA. TINA ŽELI BITI GLAVNA PRI IGRI, A VE, DA SI TEGA ŽELI TUDI MIHA. ZATO DOVOLI MIHI, DA TUDI ON NEKAJ ČASA VODI IGRO.

(MARJANOVIČ UMEK IN ZUPANČIČ, 2009) & (FEKONJA IN KAVČIČ, 2004)

POMEMBNI IZBRANI MEJNIKI ČUSTVENEGA RAZVOJA ZA PREDSTAVLJENO AKTIVNOST:

Boljše razumevanje in zavedanje ter razlaga lastnih čustev:

Pomembno je, da se otrok zaveda tega, da ga je strah. Pomembno je, da ta svoj strah razume in ve, da je povezan z nastopanjem. Le na tak način bo otrok zmožen ta strah uravnavati in ustrezno nadzirati.

Boljši nadzor nad doživljanjem in izražanjem lastnih čustev:

Pomembno je, da otrok dobi nadzor nad lastnim strahom pred nastopanjem, ki mu onemogoča dobre rezultate. Samo če bo uspel strah nadzirati, ga bo lahko premagal.

POMEMBNI IZBRANI MEJNIKI ČUSTVENEGA RAZVOJA ZA PREDSTAVLJENO AKTIVNOST:

Abstraktni strahovi postopno izginjajo, nadomeščati jih začnejo realistični strahovi:

V obdobju poznega otroštva se od otroka v šoli začne pričakovati, da je zmožen javno nastopati (bodisi pred razredom ali širšo publiko). Zato se v tem obdobju pri marsikaterem otroku pojavi strah pred javnim nastopanjem, ki je realističen.

Pojav generalizirane anksioznosti (otroka skrbi vse, ne zna pa točno opredeliti, kaj):

Za pojav generalizirane anksioznosti je lahko več vzrokov, eden izmed njih pa je lahko prav strah pred javnim nastopanjem, ki spada v kategorijo socialne anksioznosti (več v nadaljevanju). Če otrok uspe s pomočjo ustrezne strategije premagati strah pred javnim nastopanjem, je lahko tudi uspešnejši pri soočanju z generalizirano anksioznostjo.

ČUSTVENO-OSEBNOSTNO PODROČJE

OTROKOVEGA RAZVOJA

Otrokov čustveno-osebnostni razvoj se začne že zelo zgodaj, že v obdobju dojenčka in malčka. Že tedaj lahko pri otroku opazimo izražanje temeljnih čustev (veselje, žalost, jeza in strah), kmalu tudi že kompleksnejših čustev samozavedanja (npr. krivda, sram, ponos), z vsakim letom pa otroci napredujejo v sposobnostih prepoznavanja in razumevanja vseh teh izraženih čustev. V obdobju zgodnjega otroštva je doživljanje strahu zelo povezano z vsakdanjimi izkušnjami, neprijetnimi dogodki ali z močnimi dražljaji, strahovi tudi še niso realistični, ampak so povezani z otrokovo domišljijo. V zgodnjem otroštvu otrok čustva razlaga na manj kompleksen način. V obdobju poznega otroštva (ki je pomembno za našo aktivnost), pa postanejo otrokove razlage čustev kompleksnejše, saj pride v tem obdobju do spoznavnega napredka, razvoja teorije uma, otrok pa postopno tudi preseže fazo egocentrizma. (Smrtnik Vitulić 2004).

ČUSTVENO-OSEBNOSTNO PODROČJE OTROKOVEGA RAZVOJA

V tem obdobju (pozno otroštvo) otroci prepoznajo in izražajo enaka čustva kot v zgodnjem otroštvu, vendar se spremenijo njihova pogostost, intenzivnost in izvor. Strahovi postanejo realistični, narašča doživljanje čustva zaskrbljenosti, otrok vedno bolj razume različna čustvena stanja (npr. razočaranje, olajšanje, vznemirjenost, pogum...). Ko otrok začne hoditi v šolo, se pogosteje pojavi tudi čustvo anksioznosti. Anksioznost se lahko kaže v različnih oblikah, npr. socialna anksioznost, separacijska anksioznost, šolska fobija (nerealistični strah pred odhodom v šolo) (Fekonja in Kavčič 2020).

ČUSTVO STRAHU

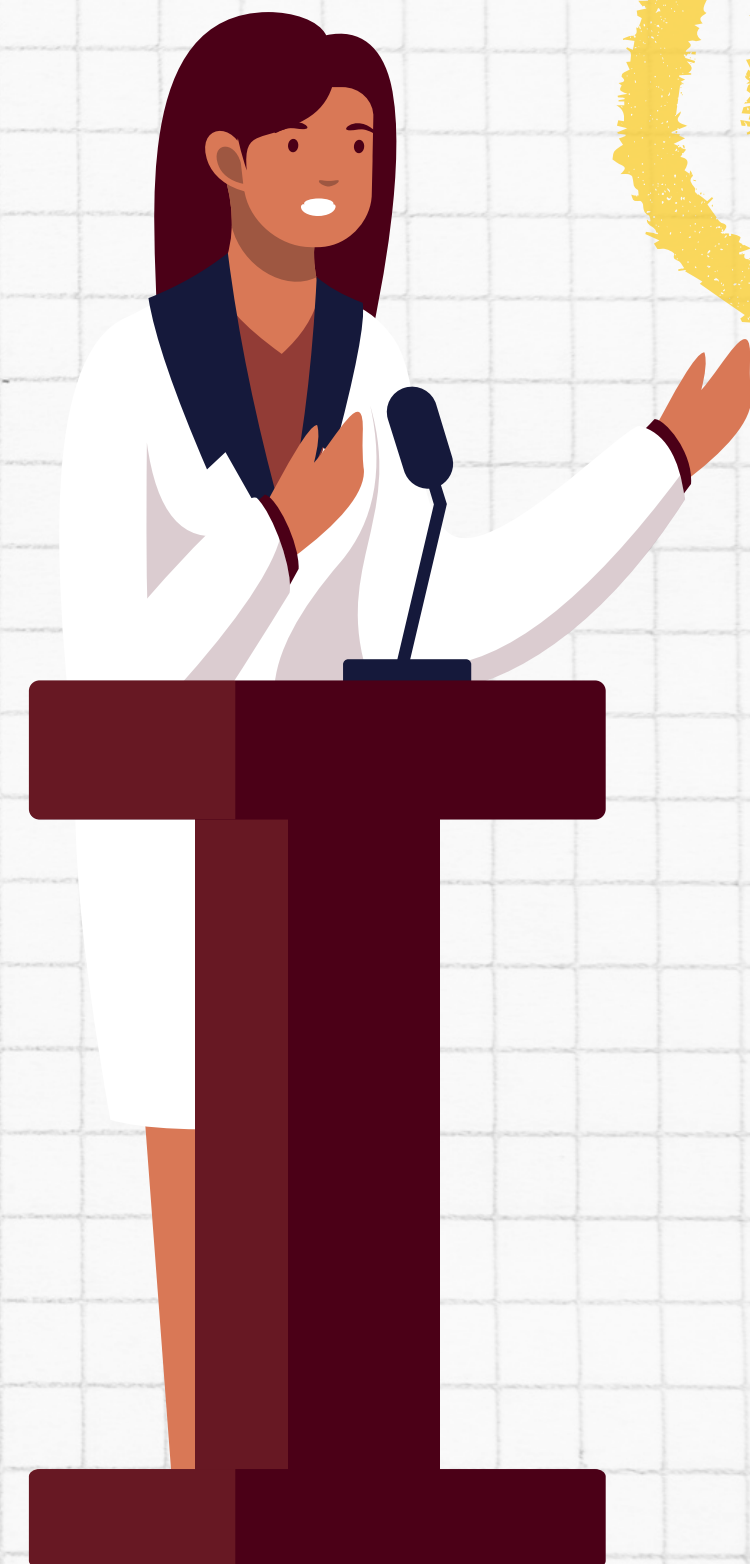
Čustva so duševni procesi in stanja, s katerimi izražamo vrednostni odnos do stvari, oseb in dogodkov ter do samega sebe. Vezana so na nek objekt. Z njimi vrednotimo svet okoli sebe glede na doživljanje okoliščin, ki so za nas pomembne. Čustva delimo tudi glede na sestavljenost, in sicer na osnovna oz. temeljna in sestavljena oz. kompleksna čustva. Strah spada pod osnovna oz. temeljna čustva. Osnovno čustvo, kot je strah, lahko z lahkoto prepoznamo: dvignjene obrvi, široko odprte oči, odprta usta, stisnjena drža, počasni, previdni gibi, tresoči se udje, tresoč, stišani glas, lahko kriki, cviljenje. Glede na jakost je strah lahko tako močno kot tudi šibko čustvo (vsako čustvo lahko namreč doživimo kot močno ali šibko - če smo življenjsko ogroženi, je naš strah lahko zelo močan, če pa nam grozi kaj manjšega in ne pretirano ogrožajočega (npr. rutinski pregled pri zobozdravniku), je strah šibak). Strah je vzburjajoče čustvo, ki je povezano z delovanjem simpatičnega živčevja in pripravi telo na aktivnost (Babšek 2021).

STRAH PRED JAVNIM NASTOPANJEM

V obdobju poznega otroštva, ko otrok začne hoditi v šolo, se pojavijo nove zahteve. V šoli se marsikateri otrok prvič sreča z javnim nastopanjem, kjer se od njega pričakuje, da obvlada veščine javnega nastopanja. To pa lahko pri marsikaterem otroku povzroči nelagodje in strah, še posebej, če tovrstne izkušnje doslej še ni imel. Ta strah imenujemo strah pred javnim nastopanjem in lahko pri otroku povzroči slabši uspeh, saj preprečuje, da bi otrok izpolnil zahteve v šoli, povezane z javnim nastopanjem. Strah pred javnim nastopanjem je čustvo, ki se običajno pokaže tudi na fizični ravni, kot na primer povišan srčni utrip, potenje, pomanjkanje zraka, slabost, tresenje, rdečica... Vse to lahko negativno vpliva na otrokov napredek v šoli.

Vzroki za strah pred javnim nastopanjem so lahko različni. Pomemben faktor za pojav tega strahu je otrokova samopodoba, njegovo lastno prepričanje o sebi in o njegovi sposobnosti javnega nastopanja. Veliko vlogo pri tem igrajo izkušnje, publika (ali otrok ljudi pozna ali ne), karakter...

ZNAČILNOSTI STRAHU PRED JAVNIM NASTOPANJEM VKLJUČUJEJO:

Telesne reakcije: Otrok lahko doživlja fizične simptome, kot so potenje, tresenje, pospešen srčni utrip, rdečica, suha usta ali težko dihanje.

Čustvene reakcije: Otrok lahko doživlja občutke intenzivne tesnobe, strahu, sramu in nelagodja. Strah pred napakami in negativnimi reakcijami občinstva je lahko zelo močan.

Izogibanje: Otrok se izogiba situacijam, kjer bi moral javno nastopati, ali pa se sooči s temi situacijami z veliko napetostjo.

Zaskrbljenost: Pred nastopom se lahko pojavijo misli o morebitnih neuspehih, sramu ali zasmehovanju.

Vpliv na vsakodnevno življenje: Strah pred javnim nastopanjem lahko pomembno vpliva na otrokove šolske obveznosti, saj se lahko otrok začne izogibati aktivnostim, ki vključujejo javno izpostavljanje.

POZOR

Čeprav je nekaj stopnje treme pred javnim nastopanjem normalno, socialna fobija glede nastopanja postane motnja, ko ta trema postane pretirana, neobvladljiva in vpliva na kakovost življenja posameznika.

Zato je nujno, da otroku pomagamo obvladovati ta strah in izboljšati njegovo sposobnost nastopanja pred občinstvom. Najboljši način soočanja s strahom pred javnim nastopanjem je dobra priprava. Pomembno je, da otrok temo, o kateri bo govoril, dobro pozna, večkrat ponovi, lahko tudi nastopa pred bližnjimi, lahko mu pomaga vizualizacija (v mislih otroku pomagamo predočiti situacijo). Najvažneje je, da otroku pomagamo najti način, ki bo ustrezal njemu.

Pri tem so lahko v pomoč tudi napotki za izvedbo uspešnega govornega nastopa, opisani v tem vodniku.

SOCIALNA ANKSIOZNOST

Strah pred javnim nastopanjem je posebna oblika socialne anksioznosti. Gre za intenziven strah pred govorjenjem, izvajanjem ali predstavljanjem pred občinstvom. Posamezniki s tovrstno socialno anksioznostjo doživljajo močan strah pred negativnim ocenjevanjem drugih, ki jih opazujejo med javnim nastopanjem.

Čeprav socialna anksioznost spada bolj na socialno-vedenjsko področje, je pomembno, da jo omenimo tudi pri strategiji, opisani v tem vodniku (ki spada na čustveno-osebno področje), saj so področja med sabo povezana. Pomembno je poznati in razlikovati posamezna področja razvoja, a hkrati je nujno tudi zavedanje medsebojnega prepletanja in vplivanja, saj lahko le na ta način otroku nudimo ustrezno podporo in mu pomagamo premagovati stiske in strahove, s katerimi se sooča na poti svojega razvoja.

DEJAVNIKI USPEŠNEGA UČENJA

Poznamo notranje in zunanje dejavnike uspešnega učenja. Notranji dejavniki učenja so dejavniki, ki izhajajo iz učenca, zunanji dejavniki pa so tisti, ki izhajajo iz učenčevega okolja.

→ NOTRANJI DEJAVNIKI

- **Fiziološki:** zdravstveno stanje, stanje čutil, utrujenost, žeja in lakota
- **Psihološki:** učni stili in strategije, motivacija, umske in osebnostne sposobnosti učenca

→ ZUNANJI DEJAVNIKI

- **Fizikalni:** temperatura, hrup, kvaliteta zraka (prezračenost...), urejenost prostora
- **Socialni:** vpliv družine, vpliv šole (sošolci, učitelji...), vpliv širšega okolja

(Marentič Požarnik 2000)

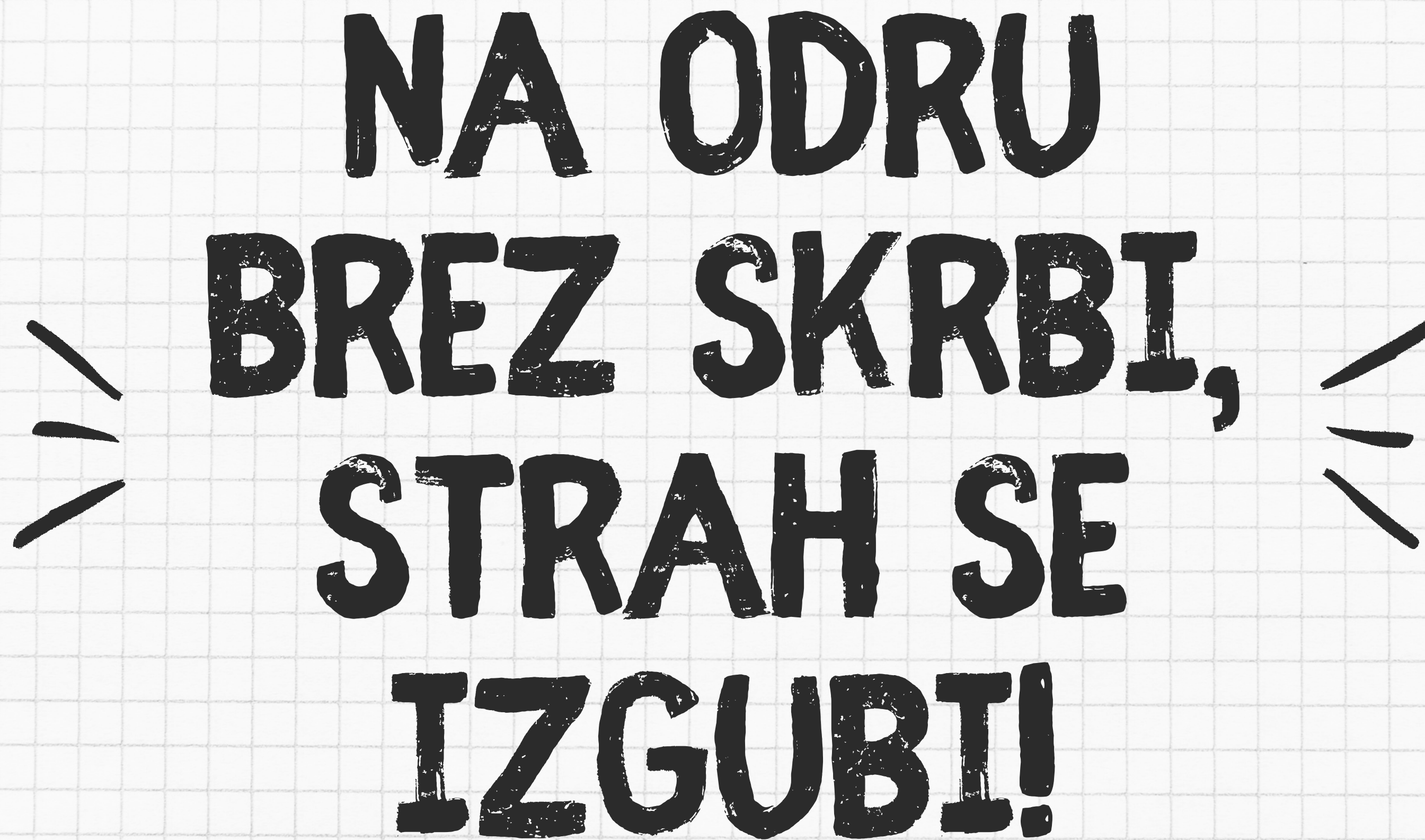
PREDEEN PRIČNEŠ Z AKTIVNOSTJO, SE VPRAŠAJ:

- Sem dovolj spočit/-a?
- Se dobro počutim?
- Sem morda prehlajen/-a in imam zato slabši glas?
- Sem lačen/-a ali žejen/-a?

- Ali je prostor, v katerem bom nastopal/-a, dovolj prezračen in osvetljen?
- Je morda prisoten hrup, ki bi me lahko motil pri nastopu?
- Ali je prostor dovolj urejen ali so prisotni moteči dejavniki (npr. drugačna postavitve miz), ki bi lahko motili mojo pozornost?

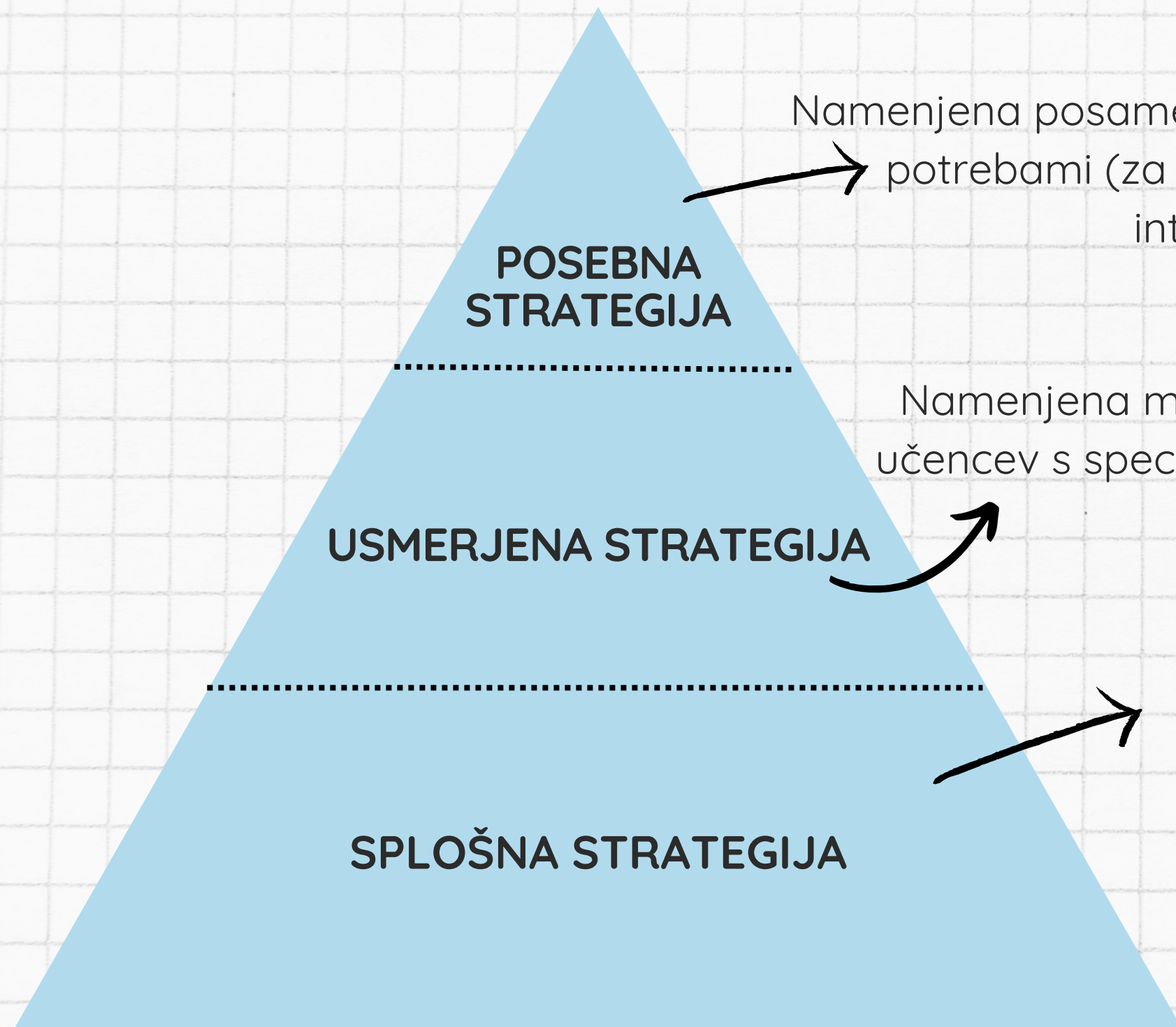
- Sem dovolj ponavljaj/-a za svoj nastop?
- Verjamem, da mi bo uspelo?

- Me starši spodbujajo in verjamejo vame, da mi bo uspelo?
- Ali mi sošolci pomagajo, ko mi ne gre, ali se mi posmehujejo?

**NA ODRU
BREZ SKRBI,
STRAH SE
IZGUBI!**

POUČEVALNI TRIKOTNIK

Namenjena posameznim učencem s posebnimi potrebami (za intenzivne, individualne intervencije).

Namenjena manjšim skupinam učencev s specifičnimi potrebami.

Namenjena večini učencev.

Napotki za izvedbo uspešnega govornega nastopa "Na odru brez skrbi, strah se izgubi" so splošna strategija, saj so namenjeni vsem učencem v obdobju poznega otroštva, uporabljajo pa jih lahko tudi starejši učenci, ki se soočajo s strahom pred javnim nastopanjem (ta strah je namreč zelo pogost). S temi napotki želiva učencem pomagati, da čim bolj omejijo svoj strah, ki jih ovira pri doseganju dobrih rezultatov.

CILJI AKTIVNOSTI

-Otrok se spopade s svojim strahom, tako da pred nastopom doma veliko vadi, neposredno pred nastopom pa izvede vsaj 2 izmed navedenih priporočil za uspešno izvedbo nastopa (npr. uporabi predstavljeno tehniko dihanja in si dobro ogleda publiko).

-Otrok pred nastopom veliko vadi (tudi pred domačimi).

-Otrok se s pravilno tehniko dihanja in držo telesa sprosti in umiri pred nastopom.

-Otrok si pred nastopom v mislih ponavlja, da mu bo uspelo in ne misli na neuspeh; na ta način se uči nadzorovati svoje misli in strah pred nastopanjem.

VELIKO VADI.

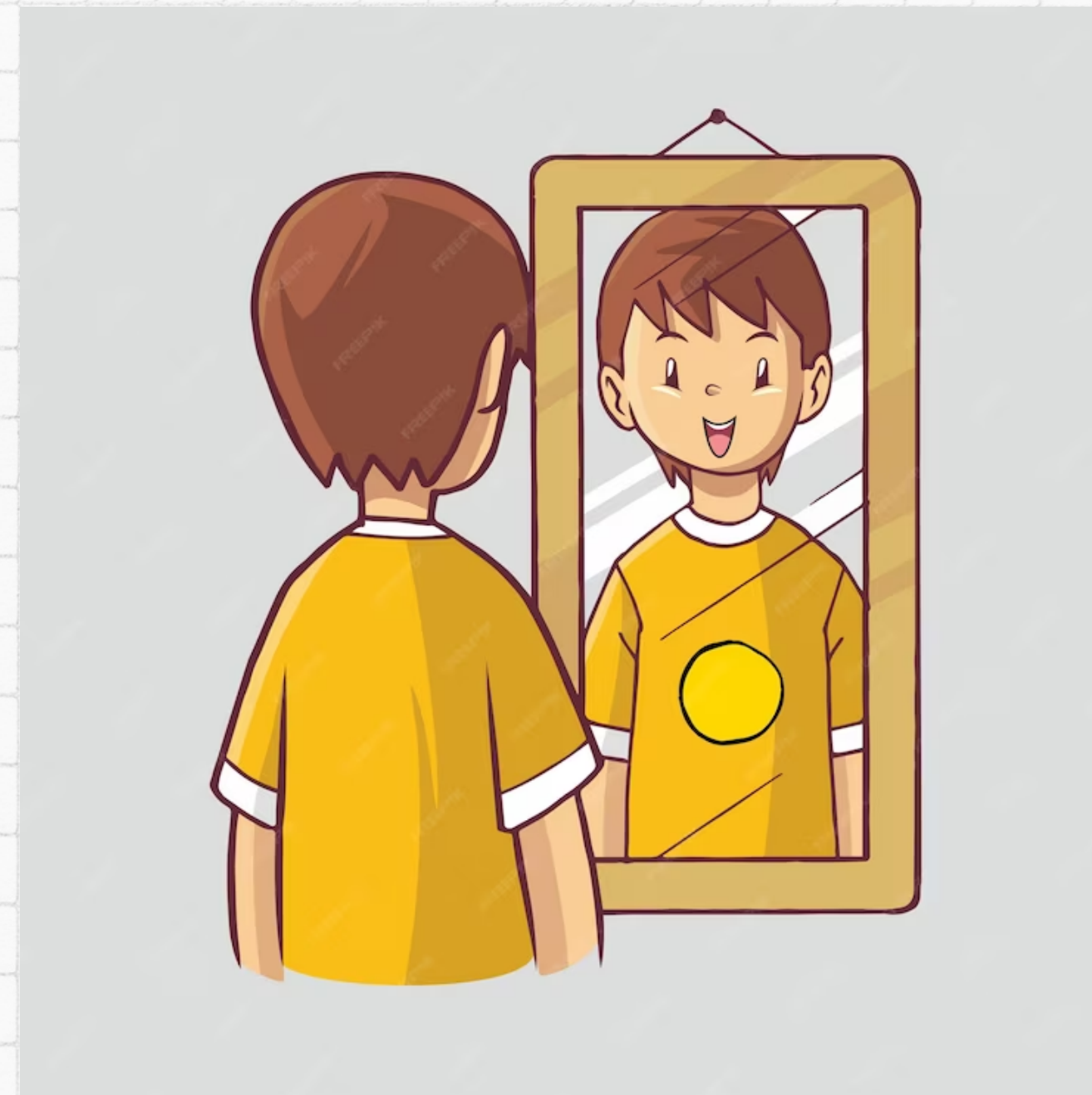
To, kar moraš
povedati, večkrat
sam pri sebi preber
in ponovi.

Ta korak izvedeš doma.

VADI PRED OGLEDALOM.

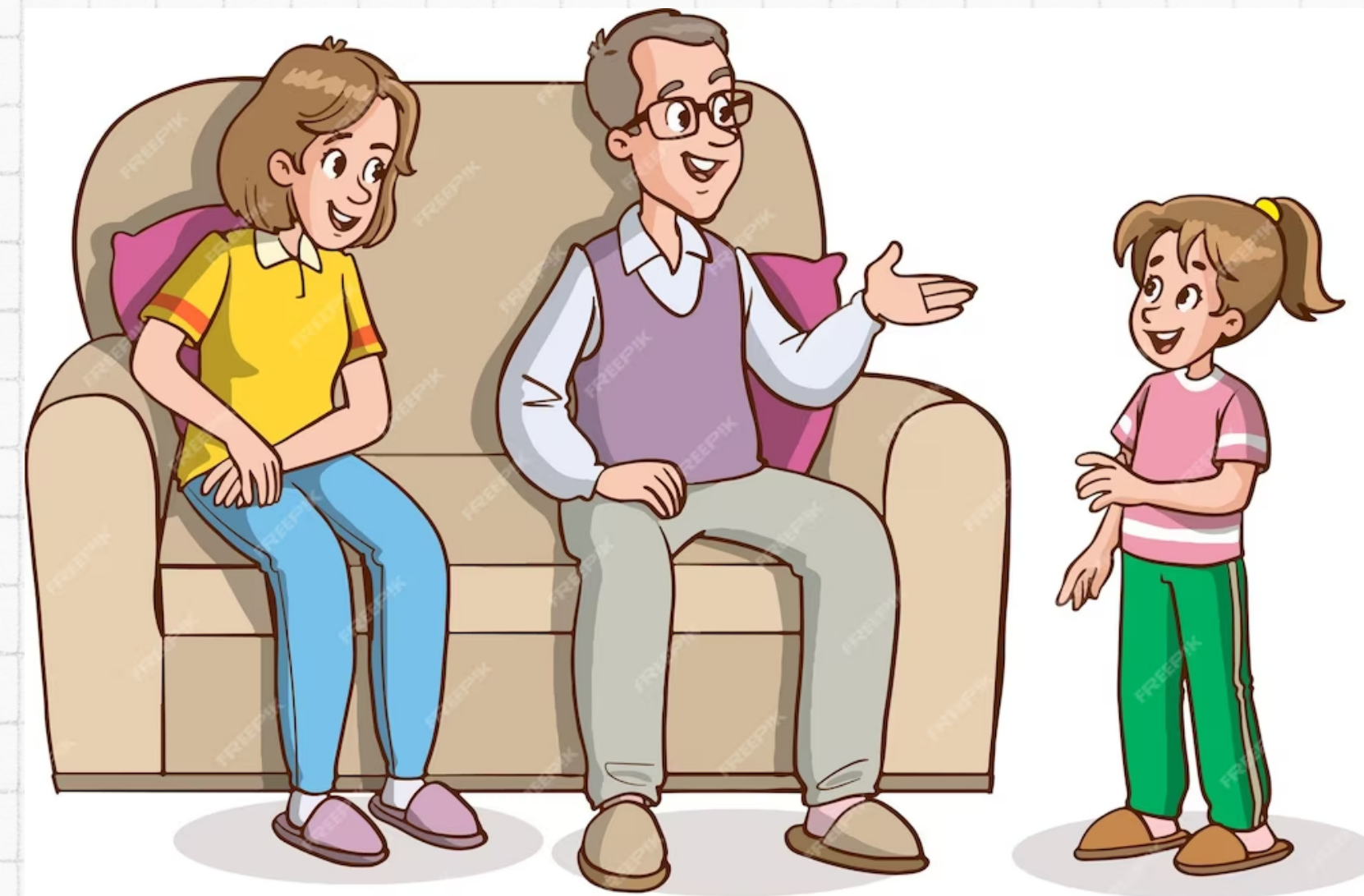
Postavi se pred ogledalo.
Opazuj se, kako nastopaš.

Slika 1

Ta korak izvedeš doma.

**VADI PRED STARŠI/
SORODNIKI/
PRIJATELJI/
PRED LJUDMI, OB
KATERIH TE NI STRAH.**

Slika 2

Ta korak izvedeš doma.

PRED NASTOPOM SI OGLEJ POSLUŠALCE.

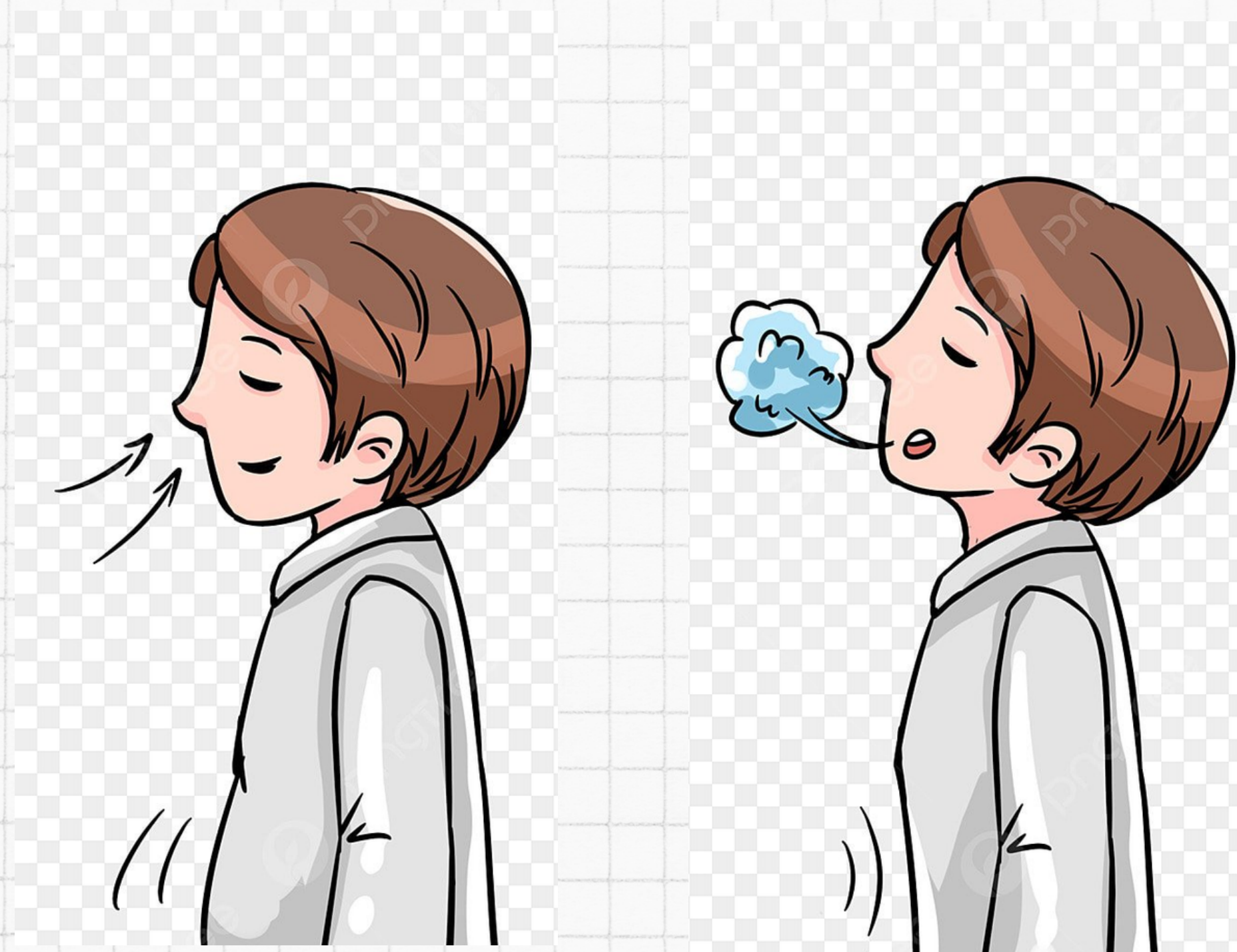
Poglej okrog sebe.
Poglej svoje sošolce.

Slika 3

Ta korak izvedeš v šoli, pred nastopom.

**GLOBOKO VDIHNI
SKOZI NOS.
PREŠTEJ DO 5.
NATO IZDIHNI SKOZI
USTA.
TO PONOVI 3X.**

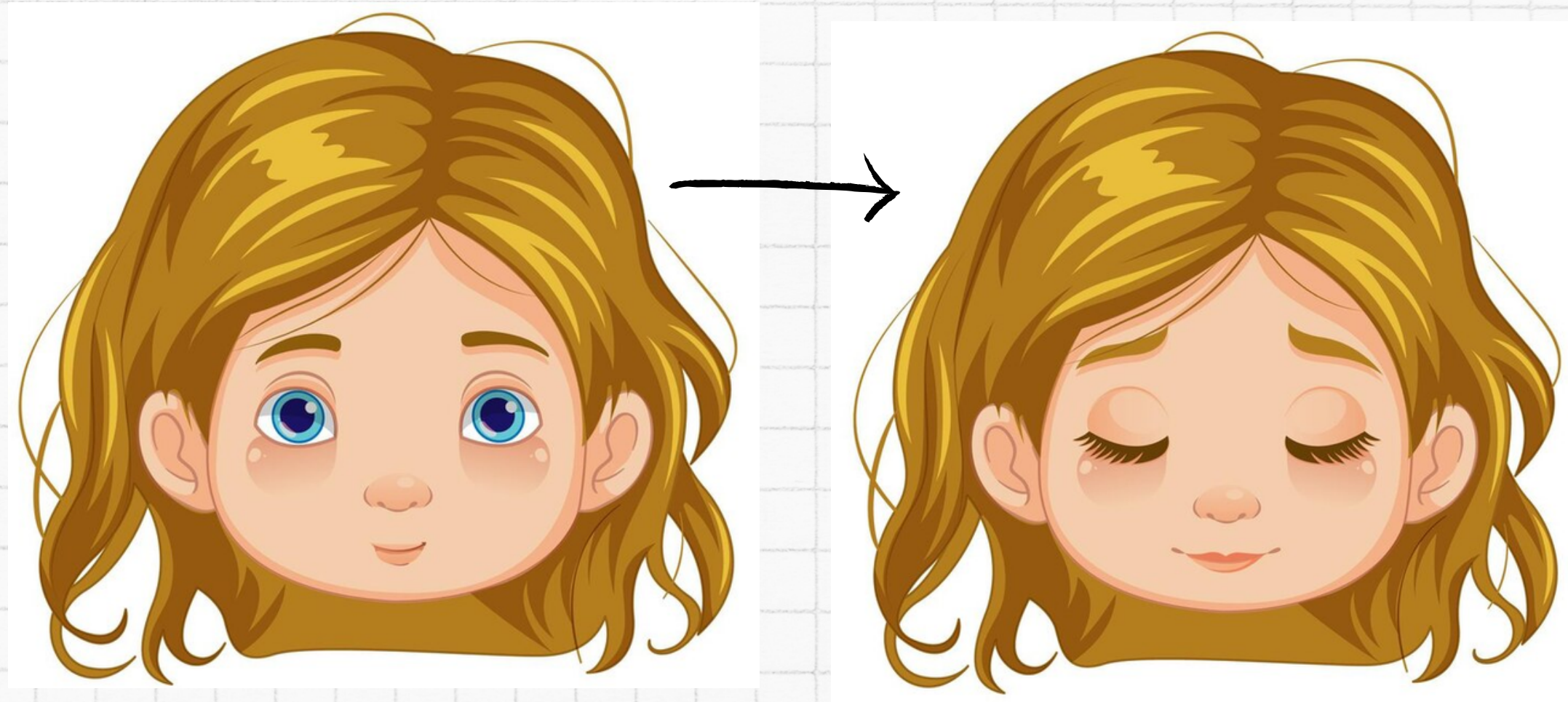

Slika 4

Ta korak izvedeš v šoli, pred nastopom.

**PREDEN ZAČNEŠ,
ZAPRI OČI.
ODMISLI
PUBLIKO.**

Ko boš pripravljen/-a,
odpri oči in začni.

Slika 5

Ta korak izvedeš v šoli, pred nastopom.

**OSREDOTOČI SE NA
ENO OSEBO ALI
TOČKO V PROSTORU.**

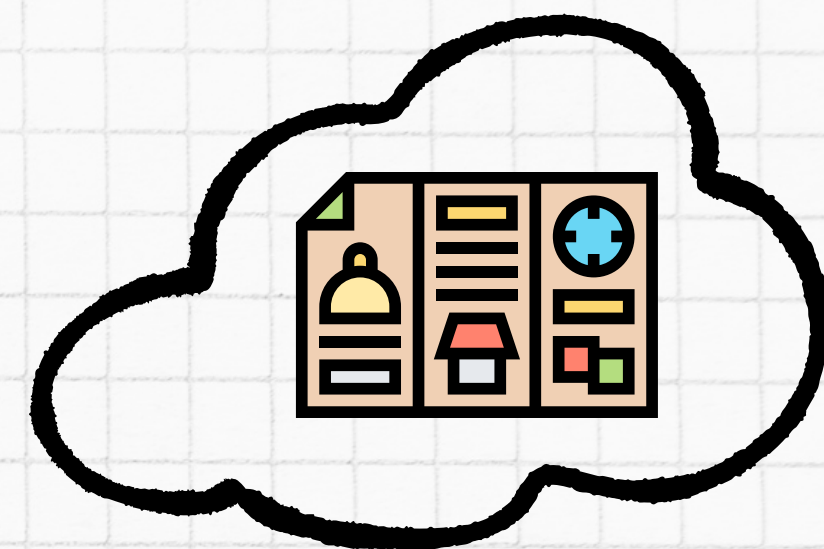
Glej samo tja.

Ta korak izvedeš v šoli, pred in med nastopom.

PREUSMERI POZORNOST NA TO, KAR GOVORIŠ.

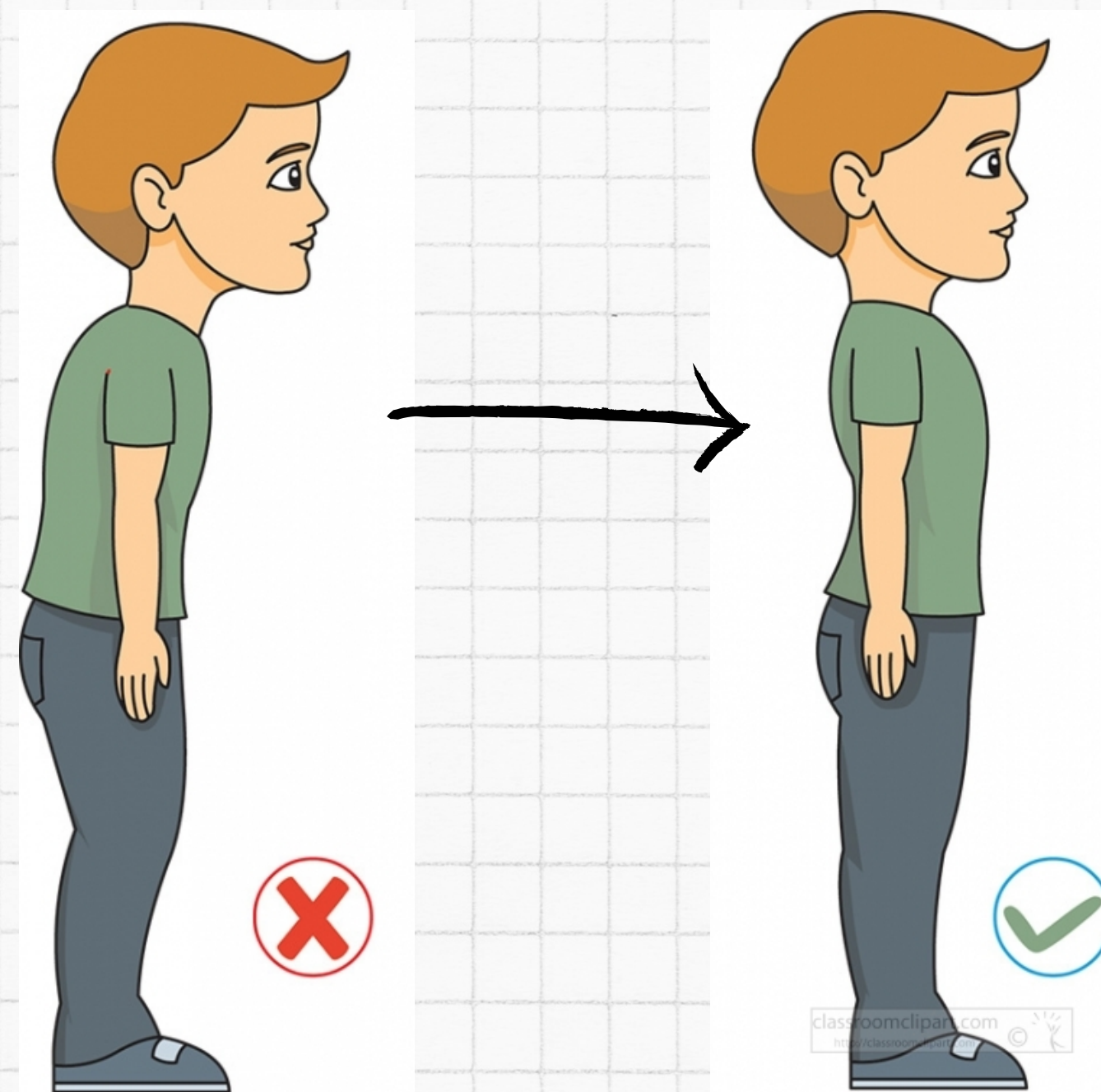
Ne razmišljaj o tem, da te
drugi gledajo.

Ta korak izvedeš v šoli, pred
in med nastopom.

STOJ POKONČNO IN VZRAVNANO.

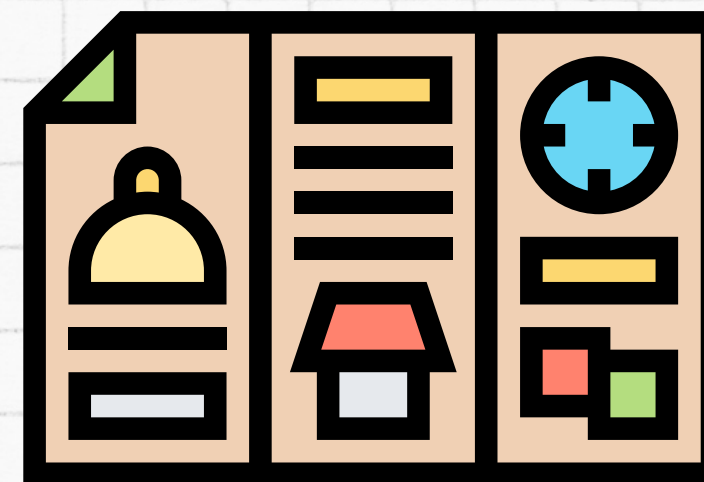
Videti boš bolj
samozavestno in tako se
boš tudi počutil/-a.

Slika 6

Ta korak izvedeš v šoli, pred
in med nastopom.

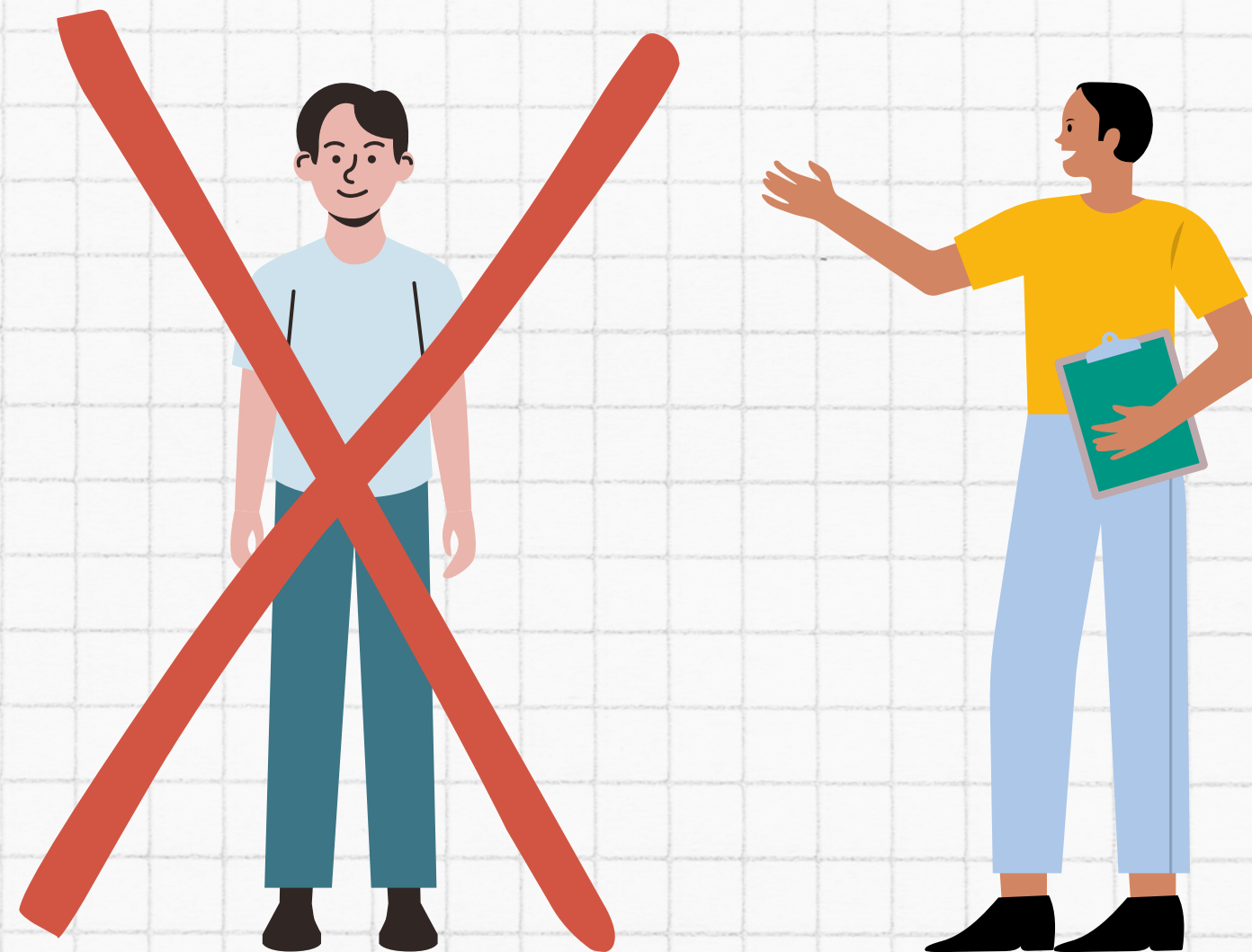
**V MISLIH SI
PONA VLJAJ, DA
TI BO USPELO.**

Ta korak izvedeš v šoli, pred
in med nastopom.

PREMIKAJ SE.

Ne stoj ves čas pri miru.
Od časa do časa se malo
prestopi.
Premikaj roke.

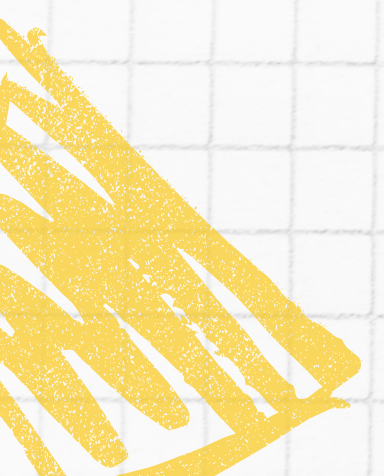
Ta korak izvedeš v šoli, med nastopom.

**ZAVEDAJ SE, DA VSAK KDAJ
NAREDI KAKŠNO NAPAKO!**

:)

ČE SE TI TO ZGODI NA NASTOPU, GLOBOKO
VDIHNI, ZAPRI OČI, OSREDOTOČI SE NA
NADALJEVANJE NASTOPA, PREDVSEM PA, NAJ
TE NAPAKA NE PRESTRAŠI. SAMO POGUMNO
NAPREJ!

PREDSTAVITEV STROKOVNEGA ČLANKA

Graham R. Daniel & Sharynne McLeod

OTROCI Z MOTNJO GOVORJENIH GLASOV V ŠOLI: IZZIVI ZA OTROKE, STARŠE IN UČITELJE

IZVIRNI NASLOV: Children with Speech Sound Disorders at School: Challenges for Children, Parents and Teachers

Učitelji imajo pomembno vlogo pri podpiranju otrokovega akademskega, socialnega in čustvenega razvoja otrok, čeprav morda niso vedno dovolj pripravljene na podporo otrokom z motnjami govornih glasov (MGG). Intervjuji s 34 udeleženci, vključno s šestimi otroki (z MGG), njihovimi starši, sorojenci, prijatelji, učitelji in drugimi pomembnimi odraslimi v njihovem življenju, so poudarili izzive za te otroke v šoli ter izzive za njihove starše in učitelje pri izpolnjevanju njihovih razvojnih in izobraževalnih potreb. Raziskava, opisana v članku torej raziskuje težave, s katerimi se srečujejo te družine in učitelji.

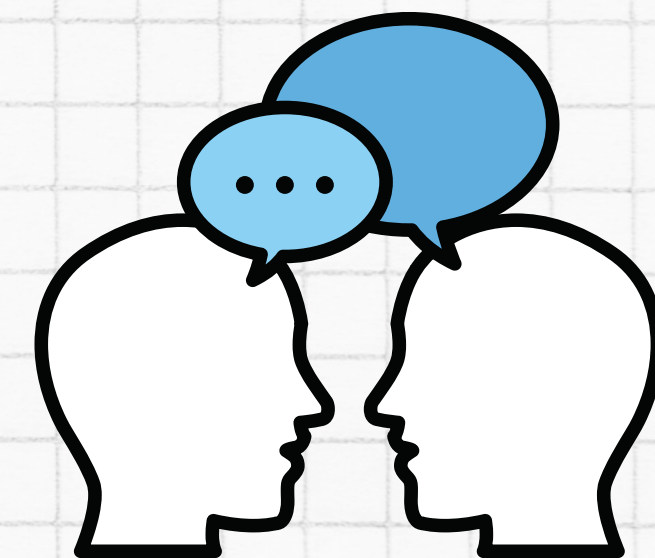
OTROCI Z MOTNJO GOVORJENIH GLASOV

Otroci z motnjami govorjenih glasov imajo težave s produkcijo razumljivega govora in imajo lahko kakršno koli kombinacijo težav z zaznavanjem, produkcijo in predstavljanjem govora. Motnja ima lahko znan (npr. Downov sindrom, shiza) ali neznan izvor. Izraz motnje govorjenih glasov se pogosto uporablja in zajema izraze govorna zakasnitev/artikulacijska motnja/fonološka okvara ter otroška apraksija govora.

Pri otrocih z motnjami govorjenih glasov obstaja večja verjetnost, da bodo imeli slabše socialne in izobraževalne rezultate kot njihovi vrstniki. Pri teh otrocih je na primer večje tveganje za težave z branjem in je bolj verjetno, da bodo potrebovali dodatno podporo v šoli. Otroci z motnjami govorjenih glasov doživljajo frustracije in so pogosteje ustrašeni. Poročali so, da doživljajo svet na dva bistveno različna načina; ko so doma ali v družbi tistih, ki so jim blizu, so sproščeni, medtem ko so bolj zadržani in umaknjeni, ko so v javnih prostorih. Večina intervencij za MGG se osredotoča na otrokovo produkcijo in klasifikacijo glasov in zahteva stalno posredovanje logopeda. Vendar pa so v številnih šolah storitve logopedov omejene. Starši so navedli težave pri dostopu do podpore otrokom v izobraževalnih in zdravstvenih ustanovah. Starši so v raznih raziskavah tudi poročali, da morajo biti v javnih kontekstih zaščitniški do svojih otrok, ko se odzivajo na reakcije drugih, zlasti v zvezi s socialnim in čustvenim počutjem otrok. V tem članku so se raziskovalci posebej osredotočili na izkušnje teh otrok in njihovih družin, povezane z izobraževanjem in šolanjem, ter na posledice za njihove učitelje.

UČENJE V SODOBNIH UČILNICAH

Učenje v sodobnih zahodnih izobraževalnih sistemih poudarja konstruktivistična učna načela, ki poudarjajo interakcijo učencev, predvsem prek govorne komunikacije, kot osrednje orodje učenja. Na podlagi del Vygotskega (1934/1986) je konstruktivistično učenje opisano kot "...vpetost v družbene dogodke in se pojavi, ko otrok komunicira z ljudmi, predmeti in dogodki v okolju". V sodobnih učilnicah je torej osrednji pogovor, za kar je predvsem pomemben govorni jezik. Vključevanje govornega jezika v osrednjo pedagoško vlogo v učnem okolju pomeni, da se lahko otroci z MGG soočajo s posebnimi izzivi. Razumevanje teh izzivov je zato pomembno za tiste, ki podpirajo učno angažiranost in izobraževalne rezultate teh otrok.

CILJ RAZISKAVE

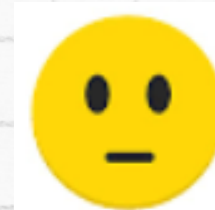
Dosedanje raziskave na področju MGG so osredotočene predvsem na učinkovitost intervencijskih strategij, ki jih uporabljajo logopedi. Raziskave v šolskem kontekstu pa so potrebne za razvoj razrednih praks, ki spodbujajo pozitivno učno okolje in zagotavljajo učne izkušnje, ki omogočajo vključevanje otrok s temi potrebami. Namen raziskave, opisane v tem članku je bil raziskati izkušnje učenja in šolanja otrok z MGG, da bi našli načine, s katerimi bi starši, učitelji in drugi strokovnjaki lahko podprli učenje teh otrok v šolah, kjer storitve logopedov niso integrirane. Raziskovalci so si torej zastavili vprašanje: Česa se lahko učitelji naučijo o šolskih izkušnjah otrok z MGG?

METODOLOGIJA

V tej raziskavi je sodelovalo šest avstralskih otrok z MGG (5 dečkov in 1 deklica), skupaj z njihovimi starši (n = 8), sorojenci (n = 6), prijatelji (n = 6), bratranci (n = 1), starimi starši (n = 2) in družinskimi prijatelji (n = 1). Trije učitelji otrok so se prav tako strinjali z intervjujem za raziskavo. Tako je skupaj v raziskavi sodelovalo 34 udeležencev (6 otrok in 28 družinskih članov, prijateljev in učiteljev).

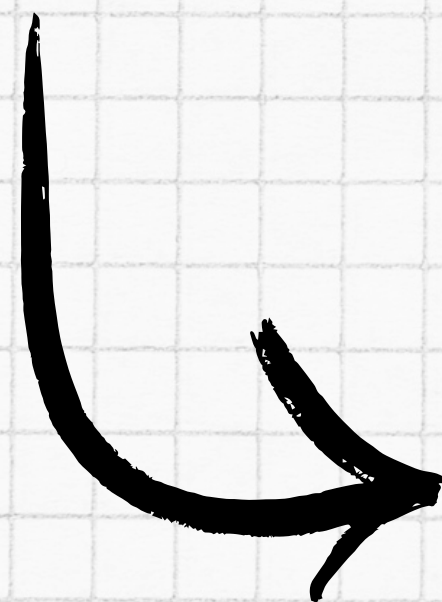
V članku so predstavljeni intervjuji z otroki, starši in tremi učitelji, da bi se posebej osredotočili na šolske izkušnje šestih fokusnih otrok. Vseh 6 otrok je bilo v času intervjujev v prvih letih formalnega šolanja, starih med 5 in 9 let. Vsi otroci so bili s strani logopedov identificirani kot otroci z MGG neznanega izvora (od blagih do hudih). Trije od otrok so imeli tudi blago izgubo sluha ali jezikovne motnje. Noben od otrok ni imel kakršnih koli kognitivnih primanjkljajev. Podatki so bili zbrani s polstrukturiranimi intervjuji. Polstrukturirani intervjuji uporabljajo vprašanja za spodbujanje tekočega in spontanega pogovora in udeležence spodbujajo k razpravi o izkušnjah in opažanjih v zvezi s področjem raziskave. Poleg intervjujev so otroci izpolnili še slikovni vprašalnik.

Primer vprašanj za otroke: “Kako se počutiš glede svojega govorjenja?”

REZULTATI

Komunikacija v šolskem okolju je za otroke z MGG ter za njihove starše in učitelje predstavljala posebne izzive pri zadovoljevanju učnih potreb otrok. MGG otrok je vplival na njihovo samozavest in sodelovanje v razredu. Poleg tega so obstajali znaki vpliva MGG otrok na njihov izobraževalni napredek.

Ob poročanju rezultatov se bova osredotočili le na rezultate, povezane s samozavestjo otrok, javnim govorjenjem in nastopanjem, saj so ti relevantni za ta vodnik.

REZULTATI

Vsi udeleženci so poročali o zmanjšani samozavesti v razredu. V primerjavi s prijatelji naj bi govorili veliko manj in z veliko manj zaupanja v to, kar govorijo. Starši so ugotovili, da je zmanjšana samozavest in slabša samopodoba največji vpliv MGG na življenje otrok. Večja samozavest v šoli je tudi stvar, ki so si jo najbolj želeli za svoje otroke. Zaradi slabše samozavesti se otroci tudi manj vključujejo v razpravo v razredu in se umikajo iz interakcij z drugimi učenci. Učitelji so zmanjšano udeležbo otrok v razredu opazili. Navedli so npr., da otroci ne dvigujejo rok, da jih učitelji ne bi poklicali, sodelujejo samo, ko jih učitelj izrecno poimenuje in od njih zahteva odgovor, izogibajo se komunikaciji s sošolci... Tudi otroci sami so povedali, da jih govorjenje v razredu dela "žalostne" in "živčne". Še posebej jih to straši, ko morajo govoriti pred celotnim razredom (npr. pri govornem nastopu). Čeprav naj bi bili otroci samozavestni doma, se poskušajo govornim nastopom v šoli izogniti in celo ne želijo pristopiti naprej, ko so na vrsti. Nekateri starši so se o tem pogovorili z otrokovimi učitelji in se domenili, da otroka v nastope ne bodo silili. Izkazalo pa se je, da lahko učitelj otroku pomaga pri premagovanju strahu pred nastopanjem: otrok, ki je imel od vseh šestih sodelujočih najtežjo obliko MGG, je po poročilu učiteljice govorni nastop uspešno opravil, saj sta prej skupaj nastop veliko vadila in ga je veliko spodbujala. Nadaljnji izziv za učitelje med predstavitvami v razredu pa je bil zagotoviti, da drugi otroci ne bodo povzročali dodatnega nelagodja otroku zaradi svojih namernih ali nenamernih reakcij na njegov govor. Sošolci po poročanju učiteljev namreč otroka ob nastopu pogosto vprašajo vprašanja kot so "Zakaj ne znaš pravilno govoriti?" in podajo komentarje, kot je "Ne razumemo te.", kar otroka seveda vznemiri.

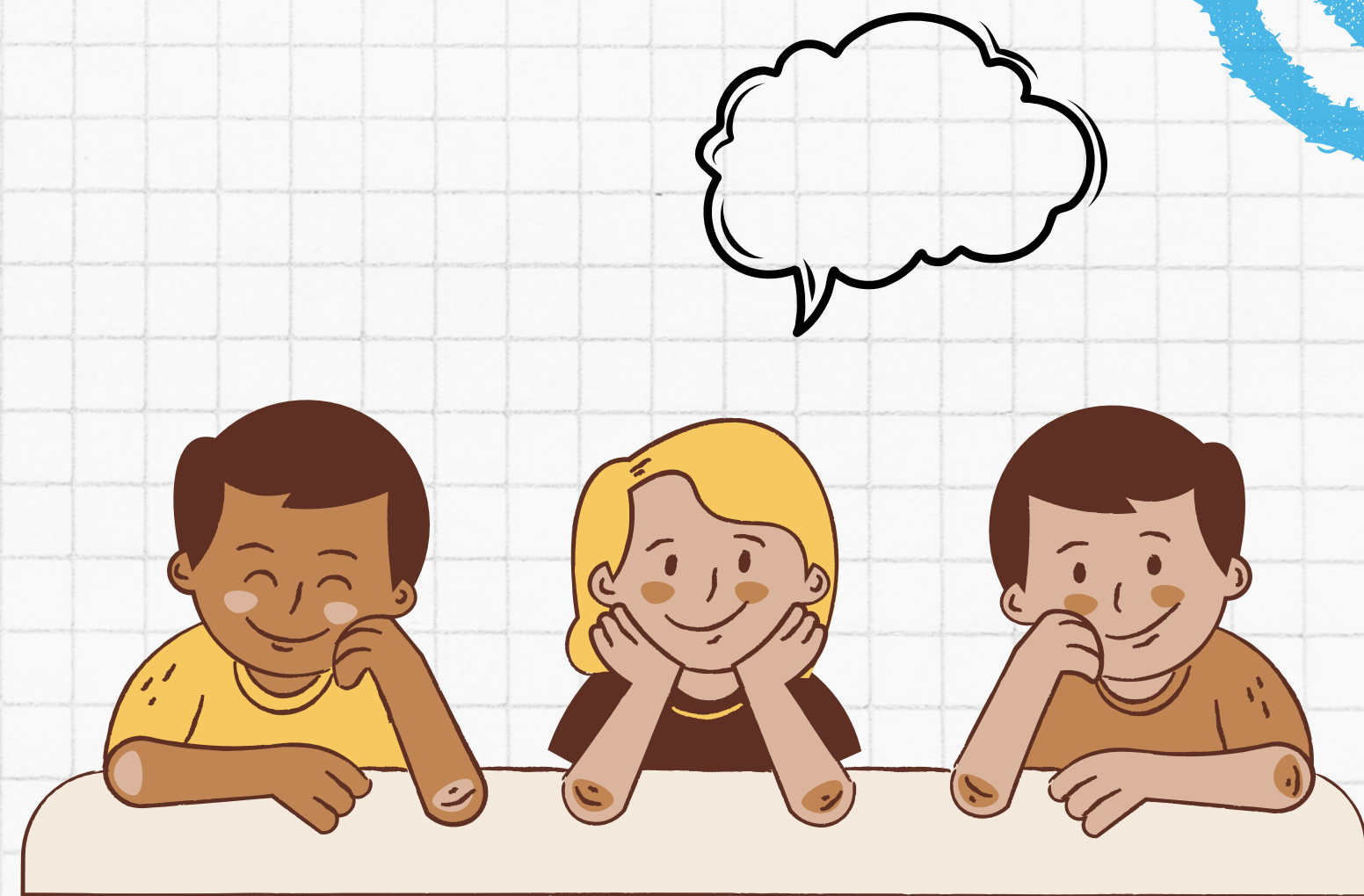
REZULTATI

Poleg otrokove samozavesti so starši v veliki meri izpostavili še problem, da otroci večinoma ne dobijo dodatne pomoči, ki bi jo potrebovali. Ker so kognitivno popolnoma sposobni in imajo na področju učenja le morebitne težave z branjem, jih šola ne prepozna kot otrok, ki bi potrebovali prilagoditve. Otroci prav tako pogosto ne dobijo logopedске pomoči, zato se njihovo stanje ne izboljša. Starši se tako lahko zanašajo le na “dobro voljo” in pripravljenost učiteljev, da se ti sami poskušajo prilagajati otroku, kolikor je to mogoče.

Učitelji so povedali, da je otroke z MGG lahko hitro spregledati, saj ne sodelujejo in se ne izpostavljajo.

POUČEVANJE OTROK Z MGG

Potrebne so alternativne prakse, ki dopolnjujejo trenutni poudarek na pogovoru v razredu pri učenju. Te lahko otroke z MGG učinkoviteje vključijo v učni proces in jim omogočijo, da pokažejo svoje znanje. Alternative, kot so predstavitve na plakatih, uporaba digitalnih medijev in alternativne komunikacije ter pisni izdelki, lahko tem otrokom zagotovijo bolj dostopne načine za vključevanje v te dejavnosti. Ideja, podana v članku je tudi delo v manjših skupinah, v katerih bi bilo otrokom prijetneje kot v velikem razredu. Dodatna učna podpora v razredu in podpora staršem pri pomoči doma se prav tako zdita potrebni za ohranitev napredka teh učencev.

ZAKLJUČEK IN INTERPRETACIJA

Problem, ki ga je raziskava identificirala je, da starši pogosto ne prepoznajo težav in stisk otroka, saj ta v domačem okolju govori sproščeno. Težav pa dolgo ne opazijo tudi učitelji, saj otroka v velikem razredu pogosto spregledajo. Zato je ključno, da učitelji vedno vključujejo vse otroke in veliko sodelujejo s starši. Problem raziskave je, da je bila omejena na majhno število sodelujočih in da so vsi sodelujoči izhajali iz istega okolja.

Raziskava je za ta vodnik in področje, ki ga obravnava, pomembna predvsem za učitelje; strah pred javnim nastopanjem je že sam po sebi razširjen problem med mnogimi posamezniki, za otroke z motnjami govornih glasov in drugimi govorno-jezikovnimi motnjami pa predstavlja še toliko večji problem, saj je strah še bolj utemeljen in se ga je zato še težje znebiti. Kot pa je omenjeno v članku, lahko učitelji tem otrokom pomagajo pri javnem nastopanju tako, da zanje izvedbo nastopa prilagodijo in z njimi nastop vadijo. Pomembno je tudi ozaveščanje ostalih otrok o težavah. Aktivnost "Na odru brez skrbi, strah se izgubi!" je torej še toliko bolj uporabna za otroke z MGG, saj se ti še pogosteje srečujejo s strahom pred nastopanjem in jo lahko uporabijo v vsakodnevnih situacijah, ko jih je strah spregovoriti.

VIRI IN LITERATURA

- Babšek, B. (2021). *Osnove psihologije* (interno gradivo za priprave na maturo na Škofijski gimnaziji Antona Martina Slomška Maribor)
- Fekonja, U., & Kavčič, T. (2004). Čustveni razvoj v srednjem in poznem otroštvu. V *Razvojna psihologija* (str. 428–439). Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Fekonja, U., & Kavčič, T. (2020). Čustveni razvoj v srednjem in poznem otroštvu. V *Razvojna psihologija* (Let. 1–2, str. 516–529). Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Graham R. Daniel & Sharynne McLeod (2017). *Children with Speech Sound Disorders at School: Challenges for Children, Parents and Teachers*. *Australian Journal of Teacher Education* 42(2):81-101.
<https://www.researchgate.net/publication/314485061> Children with Speech Sound Disorders at School Challenges for Children Parents and Teachers
- Marentič Požarnik, B. (2000). *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: DZS
- Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (2009). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstveno raziskovalni inštitut Filozofske fakultete: Založba Rokus Klett.
- Smrtnik Vitulić, H. (2004). Značilnosti razvoja razumevanja temeljnih čustev od zgodnjega otroštva do mladostništva. *Anthropos*, 36(1/4), 329–340. <https://repozitorij.uni-lj.si/lzpisGradiva.php?id=78415>

VIRI SLIK

- Slika 1: Freepik. (b. d.). *Illustration of a boy standing in front of a mirror.* https://www.freepik.com/premium-vector/illustration-boy-standing-front-mirror_20625323.htm
- Slika 2: Freepik. (b. d.). *Parent and child talking at home cartoon vector.* https://www.freepik.com/premium-vector/parent-child-talking-home-cartoon-vector_38940516.htm
- Slika 3: Adobe Stock. (b. d.). *Cartoon teacher with pupils, school kids sitting at desks in classroom. Elementary school children studying in class vector illustration. Children having geography test or exam, getting knowledge.* https://stock.adobe.com/search?k=classroom+cartoon&asset_id=456377943
- Slika 4: Pngtree. (b. d.). *Breathing Air Emoji Pack PNG Image.* https://pngtree.com/freepng/breathing-air-emoji-pack_5412028.html
- Slika 5: Freepik. (b. d.). *Girl with open and closed eyes.* https://www.freepik.com/free-vector/girl-with-open-closed-eyes_60176775.htm
- Slika 6: Classroom Clipart. (b. d.). *boy shows good verses bad posture clipart.* <https://classroomclipart.com/image/vector-clipart/boy-shows-good-verses-bad-posture-clipart-20018.htm>
- Ostale slike - vir: Canva